

บทคัดย่อ

โครงการฟื้นฟูภูมิปัญญาและขยายผลองค์ความรู้ให้เป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพชุมชนของหมอนวดพื้นบ้าน อำเภอเขาชัยสนจังหวัดพัทลุง เป็นงานวิจัยท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมระหว่าง ชุมชน หน่วยงาน และองค์กรต่างในอำเภอเขาชัยสน ที่ได้ร่วมกันขับเคลื่อนกระบวนการทำงานร่วมกัน โดยมีเป้าหมายหลัก ในการสร้างองค์ความรู้ เพื่อใช้ในการดูแลสุขภาพร่วมกัน โดยการนำเอาภูมิปัญญาของหมอนวดพื้นบ้านมาใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน การขับเคลื่อนงานในกระบวนการขั้นตอนของงานวิจัย ที่นำไปสู่ความสำเร็จ ทีมวิจัยได้ใช้กระบวนการต่างๆดังต่อไปนี้

กระบวนการสืบค้นข้อมูล

ทีมวิจัยได้ใช้วิธีการต่างๆ ในการสืบค้นข้อมูลจากหมอนวด ในเขตพื้นที่อำเภอเขาชัยสน จำนวน 35 คน โดยการลงพื้นที่ จดบันทึก ถ่ายภาพและการให้หมอนวดปฏิบัติให้ดู เป็นต้น เมื่อได้ข้อมูลมาแล้ว ทีมวิจัยก็ได้ใช้กระบวนการ วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เวทีชุมชน หลายต่อหลายครั้ง เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นให้มากที่สุด ผลจากการร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล ก็สามารถแยกกลุ่มประเภทของหมอนวดได้ 3 กลุ่ม ที่ให้บริการผู้ป่วยในปัจจุบัน ซึ่งแต่ละกลุ่มมีความรู้ความสามารถที่แตกต่างกันดังนี้

1. กลุ่มหมอนวดรักษาโรค อัมพฤกษ์ อัมพาต เหน็บชา จำนวน 8 ท่าน
2. กลุ่มหมอนวดรักษาตามอาการทั่วไป จำนวน 17 ท่าน
3. กลุ่มหมอนวดบำบัดพื้นบ้าน จำนวน 10 ท่าน

การศึกษาความพึงพอใจจากผู้ป่วยที่ใช้บริการกับหมอนวดพื้นบ้าน

การศึกษาความพึงพอใจของผู้ป่วยที่เคยใช้บริการกับหมอนวดพื้นบ้าน ทีมวิจัย ได้ลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลจากผู้ป่วยในพื้นที่อำเภอเขาชัยสนจำนวน 100 คนโดยแบ่งประเภทของผู้ป่วยออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มผู้ป่วยจากอาการของโรค อัมพฤกษ์ อัมพาต เหน็บชา จำนวน 33 คน
2. กลุ่มผู้ป่วยที่มีอาการทั่วไป เช่น ปวดหลัง ปวดเอว ปวดเมื่อยตามร่างกาย จำนวน 33 คน
3. กลุ่มผู้ป่วยที่มีอาการเกี่ยวกับ มดลูก เช่น มดลูกเคลื่อน มดลูกไม่เข้าที่ จำนวน 34 คน

ผลจากการศึกษา ผู้ป่วยส่วนใหญ่ ต่างมีความพึงพอใจในการให้บริการของหมอนวดแต่ละคน ทั้งในด้านการรักษา วิธีการรักษา และการปฏิบัติตัวของหมอในช่วงของการรักษา

กระบวนการยกย่องชุดคู่มือการนวดแบบพื้นบ้าน

หลังจากที่ได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลของหมอนวด แต่ละท่าน แต่ละกลุ่ม แล้วการยกย่องชุดคู่มือการนวด ทีมวิจัยได้ใช้วิธีการประชุมกลุ่มย่อย กับหมอแต่ละกลุ่มเพื่อร่วมกันยกย่องชุดคู่มือการนวดเมื่อหมอแต่ละกลุ่มได้ร่วมกันยกย่องคู่มือ แต่ละกลุ่มออกมาก็สามารถใช้ในการนวดบำบัดรักษาโรคดังนี้

1. ชุดคู่มือการนวดรักษาโรค อัมพฤกษ์ อัมพาต เหน็บชา
2. ชุดคู่มือการนวดรักษาตามอาการทั่วไป
3. ชุดคู่มือการดูแลแม่และเด็กก่อนคลอดและหลังคลอดโดยหมอดำแยพื้นบ้าน

กระบวนการวิเคราะห์ชุดคู่มือการนวด ก่อนนำไปปฏิบัติทดลอง

การวิเคราะห์ตรวจสอบชุดคู่มือการนวด ทั้ง 3 ชุด ทีมวิจัยได้ใช้กระบวนการจัดเวที วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่มีความสนใจเข้าร่วมในการตรวจสอบวิเคราะห์ เพิ่มเติมในส่วนต่างๆของชุดคู่มือ ซึ่งในแต่ละครั้ง จะมีทั้งเจ้าหน้าที่จากสาธารณสุข เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาล หมอพื้นบ้าน นักวิชาการ ผู้นำชุมชนในแต่ละพื้นที่ ที่ปรึกษาโครงการและพี่เลี้ยง หลังจากคู่มือการนวดแบบพื้นบ้านได้ผ่านการวิเคราะห์ตรวจสอบแล้วทำให้ชุดคู่มือได้รับการพัฒนาให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น พร้อมทั้งจะนำไปปฏิบัติทดลองในแต่ละชุมชนต่อไป

ขั้นตอนและกระบวนการปฏิบัติทดลอง ชุดคู่มือการนวด ทั้ง 3 ชุด

การปฏิบัติทดลองชุดคู่มือการนวด ทีมวิจัยได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลักโดยใช้วิธีการเปิดศูนย์บริการนวดสาธิตเคลื่อนที่ โดยใช้พื้นที่ 3 ตำบล คือตำบลโคกม่วง ตำบลเขาชัยสน และตำบลควนขนุน เป้าหมายหลักในการเปิดศูนย์บริการนวดมีดังนี้

1. เพื่อทดลองถึงประสิทธิภาพของชุดคู่มือการนวดแบบพื้นบ้าน
2. เพื่อต้องการปรับปรุงในส่วนที่มีความบกพร่องของชุดคู่มือ
3. เพื่อประเมินถึงความพึงพอใจของผู้ป่วยที่มาใช้บริการนวดรักษา
4. เพื่อต้องการขยายผลองค์ความรู้ในการนวดสู่ชุมชน
5. เพื่อสร้างการยอมรับของชุมชนให้มีต่อหมอพื้นบ้านมากขึ้น
6. เพื่อต้องการพัฒนาหมอนวดพื้นบ้านให้มีความสามารถเพิ่มมากขึ้น
7. เพื่อหาแนวร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูหมอพื้นบ้านในแต่ละพื้นที่

สรุปผลการทดลองปฏิบัติชุดคู่มือ ทั้ง 3 ชุด

จากการเปิดศูนย์บริการนวดสาธิตทดลอง ในพื้นที่ต่างๆ ทำให้สามารถรู้ถึงประสิทธิภาพของชุดคู่มือการนวดทั้ง 3 ชุด ว่าสามารถใช้ในการนวดบำบัดอาการต่างๆได้ และสามารถมองเห็นจุดบกพร่องที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์อย่างเต็มที่ ซึ่งก็มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม ผลจากการเปิดบริการนวดเคลื่อนที่ สามารถให้บริการผู้ป่วยได้ 400 กว่าคน ผู้ป่วยส่วนใหญ่ที่มาใช้บริการต่างมีความพึงพอใจในการใช้บริการในแต่ละครั้ง ทั้งในด้านการให้บริการ และวิธีการรักษาตลอดถึงความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมต่างๆในการให้บริการ มีทั้งการให้ความรู้ และการบำบัดรักษา

จากการขับเคลื่อนงานในกิจกรรมต่างๆเหล่านี้ สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับชุมชนได้อย่างมากมาย และสามารถประสานเชื่อมโยงให้ทุก ภาคส่วนได้มองคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น และได้ให้ความร่วมมือในการสนับสนุนอย่างจริงจัง หมอพื้นบ้านได้รับการยอมรับจากชุมชนองค์กรและหน่วยงานต่างๆ มีคนรุ่นใหม่เข้ามาสืบทอดภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านมากขึ้น มีชุดคู่มือที่สร้างขึ้นจากองค์ความรู้ของบรรพชน และสามารถนำไปสู่การตอบคำถามงานวิจัยได้ และที่สำคัญชาวอำเภอเขายี่สารทุกคนต่างมีความภาคภูมิใจที่สามารถรักษาภูมิปัญญาอันล้ำค่าของท้องถิ่นเอาไว้ให้ลูกหลานได้เรียนรู้และสืบทอดต่อไป